

GALÁNTAI LÁSZLÓ

„Nem valami jelképről beszélek, hanem valóságos építményről”

FILIP DÁVID: ÁLOM SZERELEMRŐL ÉS HALÁLRÓL

Timp Kiadó
Budapest, 2010
190 oldal, 2660 Ft

„Milyen legyen az ember, aki élni akar,
jó napokat szeretne látni?
Óvd szíved a rossz beszédétől, és ajkaidat hamis
szóktól, térj ki a rossz elől, és tégy jót, keresd
a békét, és kövesd útját!”

(Zsolt. XXXIV, 13-15.)

Szerelm és halál az irodalom nagy témái, amióta csak az elbeszélés művészete és intézménye létezik. Bátor címet adott hát regényének a Magyarországon a *Téli álom* forgatókönyvírójaként ismert Filip David: *Álom szerelemről és halálról*. De nem okoz csalódást olvasóinak.

A regény valahol a 18. században kezdődik Lengyelország keleti részén. David Kaminer rabbi a japoli erdők melletti kőfejtőben talál egy kislányt a pogrom után, akit magához vesz, és a Jákob nevet adja neki. A névadásban álmok vezetnek, a jól ismert álmok a létrán közlekedő angyalokról. De meddig vezetnek az álmok? Vannak-e jelek a világban, amelyekben az ember önmagát és a világot olvashatja, hogy aztán értelmezésükben otthonára leljen? A regény első felének főszereplője, Jákob, egy pogrom névtelen túlélője, aki nevelőapjától kapja álmokból érkező, a hagyományba szervesülő bibliai nevét. Jákob elindul a világba, hogy megtalálja a szerelmet – vagyis elindul, hogy megtalálja Ráchelt, ahogy megtalálta már ősapja is, aki kétszer hét évig szolgált feleségéért. A regény első része a szerelem keresésének története.

A második rész 1933-ban kezdődik, Erik Weiss születésével, és a kilencvenes években ér véget, a délszláv háború idején. Erik Weiss talán autista, talán az ártatlanság olyan jelképe, aki értelmezhetetlenül furcsának tűnik egy felfordított világban. A második rész az ő történetét beszéli el bonyolult narratológiai szerkezetben, elbeszélői szövegeket és

”

beszédmódokat mesterien egyesítő formában. A regény narratológiai bravúrja, hogy Filip David a regény első felében egy olyan legendáját írta meg az alteritás mindig egésznek képzelt világának, amely önmagában is töredékes, és önmaga is egy még távolabbi múltba utal vissza, a visszautalás – tkp. a jelölés – végtelen folyamatát indítva el ezzel. Feszültségét ebből meríti a regényelbeszélés, hogy második része önnön legendájára utal vissza, de egy olyan legendára, amely maga sem őrzi a rend bizonyosságát. Szerkezetileg Krúdy Gyula ironikus nosztalgiájával találhatunk hasonlóságot, de hangsúlyozzuk, ez a hasonlóság szerkezeti. Míg Krúdynál ironikussá válik, hogy szereplői vágyott világa maga is csak az irodalomban létezik, vagyis maga is reprezentáció, addig itt tragikussá lesz, hogy az alteritás bizonyossága a múltban sem ismerhető fel, viszont annak torz, ferde hajszolása pusztító és önpusztító örülethez vezet a náci okkultizmus képében.

Filip David pontos, tömör, szűkszavú, sűrű, dísztelen prózája pontosan azt tudja, amit csak nagy irodalom tud. Olyan történet, amely ezerféleképpen értelmezhető, a legkülönbélebb teoretikus kérdések olvashatók bele, és válnak olvashatókká általa, de közben érdekes marad történetként is. Az irodalom nagyon ősi funkcióját teljesíti: elmond egy történetet, amelyben minden olvasó a maga helyzete, érdeklődése, lelkiállapota szerint ismerheti fel saját kérdéseit. Nagy erénye éppen az, hogy e kérdéseket olvashatóvá teszi. És e kérdések számosak. Hol húzódik az alteritás és a modernség határa? Létezik ez a sokszor nosztalgiával felidézett alteritás, vagy örökké emlékezetünk mozgó hasadékanak túlfelén tátong, hogy elnyelje képzelgéseinket és vágyainkat egy lehetséges jobb világról? Ha nem létezik, akkor még kevésbé tudunk választ adni a modern ember helyzetére. A modernségben nincsenek előre rendelt egyéni és társadalmi szerepek, (szociológiai nehézkedés van, de az más), így a modern embernek magának kell kitalálnia önmagát. És ebben a folyamatban bizonyosan fontosabbak a kérdések a válaszoknál.

Gondosabb szerkesztést és szebb, ízlésesebb borítót igényelt volna ez a kiváló regény, ez a kiadás egyetlen hiányossága, ugyanakkor már maga a megjelenés örvendetes volt. A szöveg természetes nyelveként beszél a zsidó hagyomány nyelvét, de talán nem mindenki számára egyértelmű, mit is jelent a hászkálá, a párdész, a gálut, a mágid, a háláchá, a kitli, a hászidizmus, és talán a Bál Sém Tov személye sem ismert széles körben. A zsidó, illetve kelet-európai jiddis hagyomány hangsúlyos jelenléte miatt érdemes lett volna jegyzetapparátussal támogatni a szöveg befogadását. Egy ilyen nagyszerű szövegben még kínosabban hat a fáradtság és a fáradtság összekeverése (42. o.), vagy a számos egyeztetési hiba. (126., 136., 143. o.) A kiadás apró hibái bosszantóak, de a regény nagyszerűségéből szerencsére keveset vonnak le.

Filip David könyve arról szól, amiről a jó irodalom mindig is beszélt: a keresésről, sőt, arról, hogy hogyan lehet, és hogyan kell élni ebben a világban. Hősei folyamatosan úton vannak, az őket elbeszélő regény terében és saját fikciós életük szimbolikus idejében is. Keresnek és utaznak egy olyan világban, ahol a kegyetlenség és az erőszak bír csak látható bizonyossággal. A regény elbeszélése által teremtett kereséstörténet állítja a láthatóval szembe(n) egy másik bizonyosság lehetőségét.